

(планета, будинок, сад). На глибинному рівні відбувається переосмислення звичайних «предметів» (зі значенням просторовості) навколишньої дійсності в зв'язку з «цінностями картини світу», тобто реалізуються просторові образи-символи [7, 14].

Художній простір використовується в двох основних функціях: на «макрорівні» (географічному рівні) – як засіб осмислення глобальних історичних подій, суб'єктом яких є не окремі люди або політичні сили, а все суспільство в цілому, і на «мікрорівні» (рівні пейзажу і інтер'єру) – як форма авторського вердикту по відношенню до описуваних характерів і подій, як спосіб власної незримої присутності і тим самим реалізації художньої єдності тексту.

Список використаної літератури:

1. Біла А. Основи літературознавства / А. Біла, Б. Бадрак. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 153 с.
2. Введение в литературоведение. Основы теории литературы : учебник для бакалавров / А. С. Козлов, Н. П. Кубарева, М. Н. Сербул, В. П. Мещеряков ; отв. ред. В. П. Мещеряков. – 3-е изд. – М. : Издательство Юрайт, 2013. – 422 с.
3. Галич О.Б. Функціонально-типологічні аспекти текстоцентричної парадигми в лінгвістиці / О. Б. Галич // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія, педагогіка, психологія. – 2014. – Вип. 29. – С. 27-35.
4. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. Монография / И.Р. Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 140 с.
5. Ніколіна, Н.А. Філологічний аналіз тексту / Н.А. Ніколіна. – М. : Флінта: Наука, 2007. – 422 с.
6. Роднянская, И.В. Художественное время и художественное пространство / И.В. Роднянская // Литературный энциклопедический словарь – М. : Советская энциклопедия, 1987. – С. 487–489.
7. Темирболат А.Б. Проблема хронотопа в современной прозе : учебное пособие / А.Б. Темирболат. – Алматы: Казак университеті, 2003. – 199 с.
8. Ференц Н.С. Основи літературознавства: підручник / Н.С. Ференц. – К. : Знання, 2011. – 431 с.
9. Фесенко Э.Я. Теория литературы: учебное пособие для вузов / Э.Я. Фесенко. – Изд.3-е, доп. и испр. – М. : Академический Проект; Фонд «Мир», 2008. – 784 с.
10. Чернявская В. Е. Лингвистика текста : поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность : уч. пособие. – М. : ЛИБРОКОМ, 2009. – 248 с.

Науковий керівник: доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови, к.ф.н., доцент Павкін Д.М.

С. В. Босик

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК ФІЛОСОФІЯ МОВИ І КУЛЬТУРИ

Усе мовознавство пронизане культурно-історичним змістом, оскільки його предметом є мова, яка є основою і продуктом культури. Видатні філософи ХХ ст. П. А. Флоренський, Л. Вітгенштейн, та інші відводили чільне місце у своїх концепціях саме мові. М. Хайдеггер вважав мову первинним «домом буття» людини, оскільки мова не лише відображає, а і створює ту реальність, у якій живе людина [11, с. 460]. В результаті інтеракції мови і культури формується особливий лінгвокультурний рівень.

До актуальних напрямів дослідження цього рівня належить зокрема лінгвокультурологічний аналіз творів, які описують Японію та особливості життя Далекого Сходу. Проблему дослідження складають особливості бачення Країни Сонця, Яке Сходить, різними письменниками. Ми збираємося порівняти стиль та манеру опису реалій Японії письменниками, які перебувають у різних середовищах. Нас цікавить різниця у баченні країни митцями, котрі є уродженцями Японії, та іноземцями, а саме Харукі Муракамі та Лафкадіо Хірном.

Термін «лінгвокультурологія» з'явився в останнє десятиліття у зв'язку з доробком фразеологічної школи, яку очолювала В. Н. Телія. Лінгвокультурологія визначається дослідницею як лінгвістична галузь, яка досліджує прояви народної культури, що відбилися і закріпилися в мові [10, с.288]. Це філологічна дисципліна синтезуючого типу, яка розглядає мову як утілення культури.

Таким чином, кінець ХХ ст. позначений виникненням лінгвокультурології на лінії зіткнення мовознавства і культурології. На початку ХХІ ст. формуються лінгвокультурологічні школи. Відомі дослідники Н. Д. Арутюнова [1, с. 409], Є. М. Верещагин [2, с.94], В. В. Воробйов [3, с. 240], В.І. Карасик [5, с. 77-91], В. Н. Телія [10, с.79-87] присвячували свої дослідження розробці загальнотеоретичних питань зв'язку мови та культури, взаємовідносин свідомості, спілкування, цінностей, мови. Формується поняттєво-термінологічний апарат нового лінгвістичного напрямку дослідження. Питання про дисципліну, яка б могла надати цілісне уявлення про зв'язки мови і культури, вирішується по-різному. Дослідники вважають, що проблему «мова і культура» можна віднести до компетенції філології (Є. Д. Поліванов), етнолінгвістики (О. С. Герд), етнолінгвістики і лінгвофольклористики як її складової частини (М. І. Толстой), лінгвокультурознавства (Ю. В. Рождественський). Деякі вчені пропонують розмежувати напрями у науці, яка вивчає зв'язок і взаємодію мови і культури. Так, Я. Анушкевич розрізняє культурну лінгвістику, антропологічну лінгвістику (етнолінгвістику) і лінгвістичну антропологію. В. М. Телія визначає три напрями – етнолінгвістичний, лінгвокультурологічний і контрастивний. В. В. Красних [5, с. 270] займається проблематикою розмежування двох дисциплін: лінгвокультурології та етнопсихолінгвістики [4, с. 411 – 417]. Лінгвокультурологічні дослідження активно проводяться такими зарубіжними вченими, як А. Вежбицька [13, р. 68-87.], R.M. Keesing [14, р. 3-23.] тощо.

Суть науки та її завдання визначаються В. Масловою таким чином: «Лінгвокультурологія – це наука, яка виникла на перетині лінгвістики та культурології, і яка досліджує вияви культури народу, відображені та закріплені у мові» [8, с. 8]; «Завдання лінгвокультурології – експлікувати культурну значущість мовної одиниці (тобто “культурні знання”) на основі зіставлення прототипної ситуації фразеологізму чи іншої мовної одиниці, його символічного прочитання з тими “кодами” культури, які відомі чи можуть бути запропоновані носію мови лінгвістом» [8, с. 10-11]. З огляду на рівень сучасних досліджень В. Шаклеїн вбачає завдання лінгвокультурології “у розгляді феноменів мови та культури, які зумовлюють один одного, що передбачає, перш за все, багатоаспектність проблематики лінгвокультурології, можливість різних системних підходів до вирішення лінгвістичних питань” [12, с. 137-140].

На сьогодні в лінгвокультурології виокремилося декілька напрямів: лінгвокультурологія окремої соціальної групи, етносу, яка досліджує конкретну лінгвокультурну ситуацію; діахронічна лінгвокультурологія, яка вивчає зміни лінгвокультурного стану етносу в певний період часу; порівняльна лінгвокультурологія, яка досліджує лінгвокультурні особливості різних етносів, а також особливості менталітету певного етносу з позиції носіїв мови і культури; лінгвокультурна лексикографія, яка займається укладанням лінгвокраїнознавчих словників [9].

Отже, лінгвокультурологія – це відносно молода наукова галузь, яка вивчає взаємозв'язки мови і культури, дозволяє з'ясувати і пояснити здійснення однієї з фундаментальних функцій мови – бути знаряддям творення, розвитку, збереження і передавання культури народу.

Список використаної літератури:

1. Арутюнова Н. Д. Метафора как механизм когнитивно-дискурсивного моделирования действительности : на материале художественных текстов (Диссертация), М : РГБ ОД, 2006. – 409 с.
2. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура : Методическое руководство. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Русский язык, 1990. – 246 с.
3. Воробьев В. В. Лингвокультурология, Издательство Российского Университета дружбы народов, 2008 . – 340 с.
4. Дорда С. В. Лінгвокультурологія як самостійний напрям лінгвістичних досліджень // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. № 3 (352). – Луцьк, 2017. – 417 с.
5. Карасик В. І. Когниция, коммуникация, дискурс. – 2013. – № 6. –91с.
6. Красных В .В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология Курс лекций. – М.: «Гнозис», 2002. – 284 с

7. Красных В. В., Изотов А.И., Зыкова И.В. Язык, сознание, коммуникация: Сб. статей /Редкол. М.Л. Ковшова. – М.: МАКС Пресс, 2013. – 284 с.
8. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208с.
9. Нагорна В. В. Історія виникнення і методи лінгвокультурології [Електронний ресурс] Режим доступу:http://damar.ucoz.ru/publ/istorija_viniknennja_i_metodi_lingvokulturologiji/13-1-0-317
10. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
11. Хайдеггер М. Бытие и время. – Харьков: «Фолио», 2003. — 503 с.
12. Шаклеин В. М. Становление и развитие теории лингвокультурной ситуации в лингвокультурологических исследованиях // Язык и культура. Культурологический компонент языка. – Т.2 – К., 1998. –140 с.
13. Wierzbicka A. "Cultural scripts": A new approach to the study of cross-cultural communication // Language contact and language conflict. – Amsterdam / Philadelphia, 1994. – 87 p.
14. Keesing R. M. Radical cultural difference: Antropology`s myth // Language contact and language conflict. – Amsterdam-Philadelphia, 1994. – 130 p.

Науковий керівник: доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови, к. ф. н., доцент Кресан О. Я.

А. В. Васильченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЕМОЦІЙНО-СМИСЛОВА ДОМІНАНТА ТВОРІВ Г. Ф. ЛАВКРАФТА (ЗА МАТЕРІАЛОМ ТВОРІВ “NYARLATHOTEP”, “AZATHOTH”)

Актуальність цього дослідження полягає у комплексному аналізі твору, що виходить із психологічних особливостей автора, та, відповідно, у врахуванні спрямованості сучасних психолінгвістичних досліджень на виявлення особливостей створення та розуміння текстів, впливу їх змісту на читача.

До об'єктів дослідження у психолінгвістиці належать і художні тексти. Багато дослідників ставили на меті створення типологій текстів, які б відображали, окрім лінгвістичних особливостей, певні особистісні якості автора. Серед таких типологій вирізняється концепція В. П. Беляніна [2, с. 24]. Дослідник розробляє психолінгвістичний метод визначення типу тексту, спираючись на лексичні, синтаксичні та сюжетно-тематичні критерії, а також співвідносить типи текстів з певними психологічними характеристиками автора [2, с. 37].

В основу цієї типології текстів було покладення поняття емоційно-сміслової домінанти, що базується на вченні О. О. Ухтомського про поведінкову домінанту. Саме поняття «домінанта» є похідним від латинського *dominare*, що означає панувати. Згідно з Ухтомським, домінанта є «вогнищем збудження, що панує в певний момент у центральній нервовій системі людини, має підвищену чутливість до подразнень і гальмує роботу інших нервових центрів» [3, с. 220]. Белянін визначає **емоційно-сміслову домінанту (ЕСД)** як систему когнітивних та емотивних еталонів, що є характерними для певного типу особистості та слугують психічною основою метафоризації та вербалізації картини світу в тексті [2 с. 221]. Під картиною світу, що відображається в тексті, розуміють картину світу автора як особистості з певними акцентованими характеристиками. Залежно від тих чи інших характеристик, кожний тип тексту отримує свій стиль, характерний лексикон, певний набір тем, а також сюжетних побудов [1, с. 68].

На основі даних про акцентуацію свідомості автора і читача розрізняють такі типи текстів : «**світлі**» та «**активні**» – корелюють із проявом **паранояльної** акцентуації; «**темні**» – із проявом **епілептоїдної** акцентуації; «**сумні**» – із проявом **депресивної** акцентуації; «**веселі**» – із проявом **маніакальної** акцентуації; «**красиві**» – із проявом **істероїдної**